

2002-05-17

Socialdepartementet

*Enheten för folkhälsa
Karin Björklund Bergh
Telefon 08-405 34 45
Telefax 08-411 96 47
E-post karin.bjorklund-bergh@social.ministry.se*

Uppdrag att följa tobaksförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar

Sammanfattning av uppdraget

Statens folkhälsoinstitut får i uppdrag att närmare följa tobaksförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar och utvärdera tillämpningen och effekterna av tobakslagens bestämmelser avseende åldersgräns för inköp av tobak.

Bakgrund

Genom en ändring i tobakslagen (1993:581) infördes år 1997 ett förbud mot att i näringsverksamhet sälja eller på annat sätt lämna ut tobaksvaror till den som inte fyllt 18 år. Tillgängliga data tyder dock på att åldersgränsen inte efterlevs på ett tillfredsställande sätt. I den undersökning om skolelevers drogvanor som årligen genomförs av CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) framgår t.ex. att en majoritet av tobaksanvändarna i grundskolans årskurs 9 även efter år 1997 själva kan köpa tobak. År 2001 uppgav ca 60 procent av de som röker att de vanligen köpte sina cigaretter själva. De särskilda utvärderingar som gjorts i anslutning till åldersgränsens införande tyder visserligen på att den lagfästa åldersgränsen efterlevs något bättre än den frivilliga åldersgräns som en del butiker började tillämpa under åren 1995–1996, men förändringarna är små. I provinköpsstudier före år 1997 ledde drygt 90 procent av försöken till att minderåriga kunde köpa, medan motsvarande siffra i studier efter år 1997 låg på drygt 80 procent.

Den omedelbara tillsynen över att åldersgränsen efterlevs åvilar kommunen, medan länsstyrelsen svarar för den regionala tillsynen. Den dåvarande centrala tillsynsmyndigheten på området, Socialstyrelsen, lät år 1998 genomföra en studie av hur tillsynen organiserats och fungerar. Resultaten visade att tillsynen skedde med varierande intensitet på såväl läns- som kommunnivå. Få länsstyrelser arbetade aktivt med den nya uppgiften. Inom kommunerna fanns stora variationer med avseende på hur tillsynen praktiskt genomfördes. I cirka en femtedel av kommunerna bedrevs tillsyn vid externa klagomål. I resterande kommuner skedde tillsynen aktivt. Vanligt förekommande var att tillsynen skedde i samband med annan tillsynsverksamhet. Det var en mindre andel (ca 15 procent) av de

kommunala nämnderna som avsatt nya medel för tillsynen. Merparten av kommunerna (77 procent) saknade register över försäljningsställen för tobak i kommunen. Kommunerna beskrev ofta att det saknades tillräckliga resurser för ett effektivt tillsynsarbete.

För att öka kommuners tillsyn över bland annat efterlevnaden av åldersgränsen föreslog regeringen i propositionen Vissa tobaksfrågor (prop. 2001/02:64) åtgärder för att underlätta och effektivisera den nuvarande kontrollen. Bland annat skall den som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter anmäla försäljningen till den kommun där försäljningen sker. Vidare föreslogs att kommunen får ta ut en avgift för sin tillsyn över den som säljer tobaksvaror. Riksdagen antog regeringens förslag (bet. 2001/02:SoU8, rskr. 2001/02:235). De nya reglerna gäller från den 1 juli 2002.

För att utvärdera de nya reglernas effekt på ungdomars möjlighet att köpa tobak aviserade regeringen i propositionen Vissa tobaksfrågor att Statens folkhälsoinstitut bör få i uppdrag att genomföra detta.

Uppdraget

Statens folkhälsoinstitut får i uppdrag att närmare följa tobaksförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar. Statens folkhälsoinstitut skall särskilt utvärdera tillämpningen och effekterna av tobakslagens bestämmelser avseende åldersgräns för inköp av tobak. För det fall de hittills vidtagna åtgärderna i form av åldersgräns, anmälningsplikt och tillsyn bedöms ha haft begränsad effekt på ungdomars inköp av tobak skall Statens folkhälsoinstitut lämna förslag på åtgärder för att ytterligare minska försäljningen av tobak till ungdomar under 18 år.

Konsekvensanalys m.m.

För det fall behov av ny eller ändrad lagstiftning föreligger skall konkreta författningsförslag redovisas.

Statens folkhälsoinstitut skall analysera förslagets konsekvenser för små företagare med iakttagande av förordningen (1998:820) om särskild konsekvensanalys av reglers effekter för små företags villkor.

Redovisning av uppdraget

Statens folkhälsoinstitut skall redovisa uppdraget senast den 1 januari 2004.

REGERINGEN

Regeringsbeslut 57

2002-06-19

S2002/5086/FH

Socialdepartementet

Statens Folkhälsoinstitut
103 52 STOCKHOLM

**Uppdrag att följa tobaksförsäljningens utveckling när
det gäller ungdomar**

1 bilaga

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens folkhälsoinstitut att närmare följa tobaksförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar och utvärdera tillämpningen och effekterna av tobakslagens bestämmelser avseende åldersgräns för inköp av tobak.

Uppdragets innehåll och inriktning redovisas i *bilagan* till detta beslut.

Statens folkhälsoinstitut skall redovisa uppdraget senast den 1 januari 2004.

På regeringens vägnar

Lars Engqvist

Karin Björklund Bergh

Kopia till

Finansdepartementet/Budgetavdelningen
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Socialutskottet

Postadress
103 33 STOCKHOLM
C=SE

Telefonväxel
08-405 10 00

E-post: registrator@social.ministry.se
X400: S=Registrator; O=Social; P=Ministry; A=SIL;

Besöksadress
Fredsgatan 8

Telefax
08-723 11 91